

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- חתומות
- ספירת העומר ותחילת הקלמטות שיעורים
- ימי כיבוד
- ימי נדחים
- חתומות
- ימי הפרנס
- הגדה של פסח
- בעניני מצוות המדיניות
- שמחות
- ימים טובים
- ימי שבת
- שבת קודש
- מידת הכבוד
- שמעתי
- ענייני חיים ובהלכה
- זמירות
- ספירת העומר ותחילת הקלמטות שיעורים
- ימי כיבוד
- ימי נדחים
- חתומות
- ימי הפרנס
- הגדה של פסח
- בעניני מצוות המדיניות
- שמחות
- ימים טובים
- ימי שבת
- שבת קודש
- מידת הכבוד
- שמעתי
- ענייני חיים ובהלכה

ניתן להשיג: mechonbnelech@gmail.com
באמצעות בית הוצאה: sales@yefenofbooks.com | Warehouse: 8482450220

פרשת משפטים תשפ"ג
גליון מס' 248

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מייזנברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת משפטים

המשפט שנצטוו בו מצד שהם בני ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב, וקבעה תורה שמשפט עברי הוא לשש שנים בלבד, כלומר שמלכתחילה הגבילה את זכותו של האדון להשתלט בעבדו, באופן שכללות שש שנים יצא לחפשי ממילא.

אולם בפרשת ראה [שהוא בספר דברים - המציון

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם] (כא, ב)

דיני עבד עברי, מוזכרים בתורה שלש פעמים, כאן, ובפרשת בהר בספר ויקרא, ובפרשת ראה בספר דברים.

והנה כאן בפרשת משפטים לישנא דקרא הוא - 'כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם', ואילו במשנה תורה לשון הכתוב הוא - 'כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה וגו' ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך' (דברים טו, יב). הרי לפנינו שני הבדלים: א. עצם תואר העבד - בפרשת משפטים נקרא "עברי" ובספר דברים "אחיק". ב. דין שילוח העבד - בפרשת משפטים מוגדר בלשון "יצא לחפשי", ובספר דברים "תשלחנו חפשי".

וביאור הדברים נעוץ בגדר החומשים השונים, אשר ביארנו ב'פרקי מבוא' לבן מלך על התורה (מאמר ה' האור הגנוז בחמשת הספרים). כי כאן בספר 'שמות' העמידה תורה את סדר המשפטים וזכויות

בגליון

פרשת משפטים

ביאורי פסוקים עמוד 1

חכמה ומוסר

והגית בו יומם ולילה עמוד 6

בענייניא דיומא

ארבע פרשיות - חודש אדר כהכנה לניסן ... עמוד 8

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו העושה ומעשה במסירות ונאמנות למען מפעל הוצאת ספרי רבינו בעל הבן מלך זצוק"ל

הרב ר' צבי לוצקין שליט"א
לרגל הולדת בנו למזל"ט

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנצחות ותרומות 'פרנס השבוע/ החודש'
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל' 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל' 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הגנו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של

מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוזי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש שחדשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצוה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

- ספרים
- למעלה הימנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המעשה המישי תורה
- ספרים
- על הש"ס
- סדר
- המת ומחשבת
- ביאורי סוחר
- סדר
- אמנה ומחוק
- מגאן
- תורה ודעת
- אמורים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מנהלת מכון
סניפים 94 מקומות ברחבי

עמדת הטבעה בבית מוסד
לשטוח טיפוחי רבינו
מחולקים לפי גושים
בכל התחומים

הכשרת ספרו בן מלך
בבית המדרש בבית מלך

מלפני התקלה 054-8422488
כתובת ארץ ישראל 1/9

ביתר עילית
עמוד מכתב לפי סעיף 46
לתיבת הדואר
mechonbenmelech@gmail.com

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התנהלה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

אוצרות
בן מלך

קונו, וזה לא הושה כבוד עבד לכבוד קונו. ופירש רש"י: הושה כבוד עבד - לא ירא מבני אדם כדרך שלא ירא מהקב"ה, אבל גנב לא הושה עבד לקונו אלא כיבד העבד יותר מקונו, שהוא ירא מבני אדם ומעין של מעלה לא נזהר.

אמנם לפי הפשט, אם משום טעם זה לחוד, עדיין יש מקום לשאול מדוע דווקא הנגנב הוא הזוכה בתשלומי הכפל שבהם מחייבים את הגנב, אלא בוודאי יש למצוא מלבד דרש זה גם טעם ממנוי, שמחמתו חייב הגנב לשלם שנים לנגנב, מה שאין כן בגזלן.

ונראה שהטעם הפשוט של תשלומי כפל הוא, כיון שהגנב החסיר את רכושו של הנגנב, לפיכך בנוסף על עצם הגניבה שיש לו להשיב לבעליה, חייבתו תורה גם עונש וקנס, לשלם לנגנב כערך הממון שגנב מעמו - מידה כנגד מידה. וכך מדוייק בלשון הרמב"ם (הלכות גניבה פ"א ה"ד): גנב שהעידו עליו עדים כשרים שגנב חייב לשלם שנים לבעל הגניבה וכו'... נמצא מפסיד כשיעור שביקש לחסר את חברו.

ברם ענין זה אינו שייך אלא בגנב, שעשה מעשהו בהעלם ובצנעא ואין ידוע מיהו, שבכך נטל מן הנגנב את עצם בעלותו על הממון. מה שאין כן בגזלן, שכיון שעשה את מעשיו בגלוי ולעין כל, הרי שלא החסיר מרכושו של הנגזל מאומה, שהכל יודעים שהממון של הבעלים הוא, אלא שאינו יכול להשתמש בו בפועל כיון שגזלוהו ממנו. הרי שהגזלן לא לקח לעצמו את הבעלות על הממון אלא משתמש בו כנגד רצון הבעלים הקיימים. וכיון שכך, אין מקום לחייבו בתשלומי כפל, שאין להפסידו יתר על מה שחסיר את חברו, ואילו לחייבו מידה כנגד מידה ולתת זכות ביד הנגזל להשתמש בחפצי הגזלן שלא ברצונו במקביל למעשה הגזילה, הרי ודאי שאי אפשר, שאין מקום לבעלות כזו שרשות אחרים בה לעשות בנכסיו כרצונם. לכן אין הגזלן משלם קנס כלל, אלא משיב את הגזילה כמו שהיא ואינו נתבע מאומה מלבדה.

* * *

את היותנו בניס למקום ואחים זה לזה], הלכות עבד עברי הם מדיני 'אחיך' כלשון הכתוב. ומטעם זה נאמרה דין שילוח העבד כחובת האדון לעבדו, דמכח חובתו לאחיו מוטלת עליו ההתייחסות בדרך חמלה, וזהו שהדגישה תורה כאן "ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך".

ואכן על חובת ההענקה לעבד נצטוונו בספר דברים - "וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם, הענק תעניק לו מצאנך מגרנך ומיקבך וגו'". כי יסוד חיוב זה הוא נובע מחובות ההטבה שחייב בהן האיש הישראלי לאחיו, ועל כן מקומו בפרשה זו שבספר דברים דייקא.

וכן גם הכתוב 'כי טוב לו עמך' (שם טו, טז), - שממנו למדו חז"ל (ב"ק פז: ועיי"ש בתוס') 'עמך במאכל עמך במשתה', עד שאמרו 'כל הקונה עבד עברי קונה אדון לעצמו' - נאמר בפרשה זו, מכיון שחייבים אלו הם מצד האחוה.

אמנם הלכות עבד עברי הכתובים בספר ויקרא בפרשת בהר, התם מפורש להדיא שיסוד חיובן הוא מצד קדושת ישראל שהם עבדי ה', ולא עבדים לעבדים, ובפרשה זו נתחדשה יציאת עבדים ביובל, שנובעת מצד היותם עבדי ה' שעל כן לא ימכרו לצמיתות. כדכתיב בקרא - 'לא תעבוד בו עבודת עבד וגו' עד שנת היובל יעבוד עמך וגו'. ושב אל משפחתו וגו' כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד. לא תרדה בו בפרך' (ויקרא כה, מב).

וכך נתחדשה שם מצוות גאולת עבדים מידי נכרי, "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם". הוי אומר, שכל הלכות עבדים שנאמרו בפרשת בהר נובעות מצד היותנו עבדי ה', ושייכים שפיר לספר הקדושה והעבודה - ספר ויקרא.

* * *

אם המצא תמצא בידו הגניבה משור עד חמור עד שה חיים שנים ישלם (כב, ג)

איתא בגמרא (בבא קמא עט:): שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי, מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן, אמר להן זה הושה כבוד עבד לכבוד

של חבריו. ולפי דברינו מתבאר שפיר, כי מאחר שפטור 'טמון' הוא משום שכל חיוב נזקי אש הוא בגדר 'שמירה', ולכן במדליק בתוך של חבריו אף שעיקר התביעה עליו היא משום שלא שמר על האש שלא תלך ותזיק, בכל זאת מאחר שיש תביעה עליו גם על עצם מעשה ההדלקה בתוך של חבריו, לכן חייב אף על הטמון.

ושוחד לא תקח כי השוחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים (כ, ח)

יש לבאר שהשוחד תכונתו שמעוור פקחים, ומטה את לב הדיין מלראות נכוחה, והתוצאה אחר כך היא שממילא מסלף את פסק הדין.

עוד יש לבאר שהם שני סוגים של עיוות, והיינו משום שבכל דיון מחשבתי עלולים לבוא שני מינים של שגיאה וטעות.

טעות אחת נובעת מאי הבחנת מלוא הצדדים שבדבר, כלומר כשיש בדברים אשר דנים בהם מקום לצדדים שונים, אזי כאשר דעתו נוטה ומשוחדת, נעלם ממנו צד מסויים, שאין הוא רואה אותו ואינו מבחין בו. ועל טעות זו נאמר "יעוור פקחים", דהיינו שהשוחד גורם לו שיתעוור שכלו ודעתו מלראות ויתעלם ממנו צד זה עד שלא יראה.

אך יש חמור מזה, שעל אותו צד שהסברא שוללת אותו, מחליט בדעתו שכביכול הוא צד קיים ונכון, שהשוחד מטה את לבו עד כדי כך שהופך ומעקם את סברתו, ורואה דברים חסרי שחר כצדדים אמתיים, ועל זה נאמר "ויסלף דברי צדיקים".

וביתר עומק יש לומר, כי כל משפט מורכב משני חלקים, תחילה הבנת גוף המעשה עצמו, כלומר כאשר הדיין מפרש ומנתח את המציאות הבאה לפניו, ומגדיר את משמעות המעשה ביחס לסוגיא המשפטית. ולאחר מכן בא לדון בשיקול הדעת ולקבוע את ההלכה וההכרעה הדינית המתאימים לשאלה זו.

ובכח פעולת השוחד לעוות שני חלקי המשפט האמורים, תחילה "יעוור פקחים", דהיינו שמחמת השוחד חל טשטוש ביחס לראיית המציאות באופן

כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבעיר את הבערה (כב, ה)

בגמרא למדו שהמזיק באש פטור על הטמון, ולמדו זאת מהכתוב 'הקמה', 'מה קמה בגלוי אף כל בגלוי' (בבא קמא ס). והנה דבר זה צריך עיון, מה נשתנה דין מזיק דאש משאר המזיקים שפטור על הטמון, שהרי אדרבה טבע האש שהיא מכלה הכל, וכאשר מחייבים אותו על נזקי האש, היה ראוי לחייבו על כל התוצאות של מעשיו.

והנראה בזה להקדים הא דאיתא בגמרא - 'אמר רבא הנותן דינר זהב לאשה ואמר לה הזהרי בו של כסף הוא, הזיקתו משלמת דינר זהב, משום דאמר לה מאי הוה ליך גביה דאזקתיה, פשעה בו משלמת של כסף, דאמרה ליה נטירותא דכספא קבילי עלי נטירותא דדהבא לא קבילי עלי' (שם סב).

מבואר בזה ששונה גדר החיוב בין מזיק בידים לשומר שפשע בשמירתו, כי מזיק בידים חייב בכל אופן שהחפץ ניזק אפילו אם למראית עין היה נראה פחות בשוויו. אולם שומר שפשע אינו חייב אלא כשיעור שוויות החפץ הנראה לעיניים.

והנה מזיק דאש שונה בגדרו משאר המזיקים, כי שאר המזיקים, אדם ושוור, באים המזיקים ותוקפים את הניזק, וכן בור כיון שתחילת עשייתו לנזק נחשב כבא על הניזק, אולם 'אש' אין הוא פעולתו וכוחו של המזיק, אלא 'כח אחר מעורב בו' והרוח מוליכו, וכלשון הכתוב 'כי תצא אש', כלומר שאין חיובו אלא בגדר 'שמירה', מחמת שחייב לשמור על האש שלא תצא. וממילא גם גדר החיוב בהם אינו רק כדין שומר שפשע בשמירתו, ולכן פטור על הטמון, שאינו נראה וגלוי לעיניים.

ובזה יבואר מה שאמרו שם (סא). שהמדליק בתוך של חבריו חייב על הטמון, ועיין תוס' (ד"ה אלא) שכתבו - 'וטעמייהו יש לפרש דרבי יהודה לא פטר בטמון כלל, ורבנן במדליק בתוך שלו פטרי כדמשמע קרא כי תצא אש, ומשמע דאיירי דמדליק בתוך שלו, אבל במדליק בתוך של חבריו מחייב וכו'.

והנה אף שלמדו זאת מקראי, בכל זאת טעמא בעי מה ההבדל בין מדליק בתוך שלו למדליק בתוך

תבשל גדי בחלב אמו. רבי ישמעאל אומר, מפני מה נאמר בשלש מקומות, כנגד שלש בריתות שכת הקדוש ברוך הוא עם ישראל, אחת בחורב ואחת בערבות מואב ואחת בהר גריזים והר עיבל' (מסכתא דכספא פרשה כ).

ולכאורה הוא פלא, כי מה ענין שלש הבריתות שכת הקב"ה עם ישראל, לאיסור בישול בשר בחלב. אמנם לפי האמור מבואר שפיר, שהתורה קבעה את הדרך הראויה לבטא את ההכרה בו יתברך שאנו עמו בברית והוא מקור השפע עבורנו.

והנה על מה שכתב הרמב"ם שטעם האיסור הוא כדי שלא להידמות לעובדי ע"ז, יש לתמוה כי לפי זה היה לתורה לאסור דווקא באופן של הבאה לפני ה', ולא כשאנו מבשלים לעצמנו. ועל כרחק שהטעם הוא משום שהוא מעשה אכזריות, כאמור.

ויראו את אלוקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר (כד, י)

גם בשעה גדולה זו, שכל ישראל זכו לראות את כבוד ה' בראיה גמורה, לא היתה דרגת כל אחד ואחד שוה, והדבר התבטא במהות המראה והדמות אשר בה נראה הקב"ה ונתגלה לפנייהם. כי הנה, בעוד שכל ישראל ראו את מראה כבוד ה' "כאש אוכלת", הרי שאצילי בני ישראל - שהם אהרן נדב ואביהוא ושבעים הזקנים - השיגו מראה במדרגה גבוהה יותר - שבעו מזיו השכינה.

ונראה כי ההבדל בין המראות הוא, כי מראה האש האוכלת הינו הכרת ה' וידיעתו מצד היראה, והשגת החובה והעבודות לפניו. ואילו מראה לבנת הספיר שראו הזקנים, הינו הכרת ה' וידיעתו מצד האהבה, והשגת הערב והטוב שבדביקות בו, בחינת הנאה מזיו השכינה, כמו שנאמר "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו", וכמו שפירש רש"י (ברכות יז. וכו"ה במדרש ויק"ר כ, ז) "ויאכלו וישתו" - שבעו מזיו השכינה כאילו אכלו ושתו'.

ובעוד שכל הזקנים זכו לראות את המראה הגדול הזה, הרי משה רבינו זכה לדרגה שלא זכה לה איש לעולם, עליו הכתוב אומר (במדבר יב, ח):

הנכון, אשר על זה מתאים לשון עיוורון. ולאחר מכן "יסלף דברי צדיקים", שגם בהכרעת שיקול הדעת, שתלוי בלב וסברא חל בזה עיוות, שעל כך מתאים לשון סילוף, שמסלף את עקרונות הצדק והסברא המשפטית.

ומדויק בזה גם לשון 'פקחים' ו'צדיקים', כי ראיית המציאות היא ביטוי של פקחות, שעל ידי החכמה משכילים להבחין ולהבין את המציאות, והעיוורון של השוחד מטשטש חכמה ופקחות זו. אולם הכרעת הדעת ועקרונות הצדק היא חלק נוסף בלב החכם אשר על שמו הדיינים נקראים צדיקים, שיודעים להכריע בלבם את עקרונות ההלכה, וכמו שפירש רש"י "דברי צדיקים - דברים המצודקים משפטי אמת".

ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלוקיך, לא תבשל גדי בחלב אמו (כג, יט)

יש לתמוה מה ענין מצות ביכורים לאיסור בשר בחלב, ונלאו בזה המפרשים לבארו. והנה בטעם איסור בשר בחלב, עיין ברבינו בחיי שכתב טעמו של הרמב"ם - 'מפני שהיה מנהג עובדי אלילים שהיו אוכלים בשר בחלב בבית תועבותם בימי הגיהם, על כן באה התורה לאסור אותו' וכו', כי כן דרך התורה לאסור הדברים שהם לאלילים, ותצוה עלינו לעשות ההיפך כדי לעקור שורש אלילים מן העולם'.

ונראה שכוונתם של עובדי האלילים בנתינת בשר וחלב לפני אליליהם, היתה לבטא בזה שהאליל שלהם הוא מקור השפע, ולכן הם נהגו לבשל לע"ז את הגדי יחד עם הדבר אשר בו נתגדל, שהוא חלב אמו המחיה אותו, לומר שכשם שהחלב הוא המגדל את הגדי ובו גם נתבשל ונעשה ראוי לאכילה, כך האליל הוא המספק להם כל צרכיהם. והנה התורה אסרה זאת גם כדי להתרחק מע"ז, וגם משום שיש בזה מעשה אכזריות, כמו שנתבאר לעיל.

אמנם עלינו ציוותה תורה לבטא הכרה זו שכל הנמצא לנו הוא מאת ה', באופן אחר, והיינו על ידי 'ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלוקיך'. כלומר שאנו מביאים לפניו את ראשית ביכורי אדמתנו, כי כל תבואתנו ופירותינו הכל יש לנו מאתו יתברך.

ובזה יש לבאר מה דאיתא במכילתא - לא

"פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ה' ביטי".

וככל שנתקרבו יותר אל מקום השכינה, כך היתה מדרגת ראייתם גבוהה יותר; אהרן והזקנים ראו יותר מאשר העם, ומשה עצמו ראה יותר מן הכל.

ומכלל הדברים נראה, כי הבדלי הדרגה לא התבטאו רק בשלש חלוקות אלו, אלא כל איש ואיש מישראל ראה לפי דרגתו, ואף שבמהות המראה לא היה הבדל ביניהם, הרי שהדעת נותנת כי היו נבדלים באיכות המראה ובשלימות השגתו.

ופשוט שאין בחינות ראייה זו האמורה כאן, נוגעת לבחינת הראייה שביקש משה 'הראני נא

את כבודך', ואפילו באותה עת רצון לא נענה אלא במידה מוגבלת - 'לא תוכל לראות את פני וראית את אחורי ופני לא יראו' (לג, כג).

וההבדל המבואר בזה הוא, שכן משה ביקש לראות את פני ה', דהיינו להשיג בחינות בעצם קדושת ה', לדעת את מהותו ועצמותו. ועל זאת נענה כי לא יוכל לראות אלא את ההשתלשלות שהוא בחינת 'אחורי'. אולם מה שנגלה כאן לזקנים היא בחינה יותר נמוכה, שכן כתוב 'ותחת רגליו', ואפשר שהם המידות שבהם מנהיג את העולם וכדכתיב 'והארץ הדום רגליו' (ישעיה סו, א). אך גם לזה זכו רק זקני ישראל, בשעה גדולה ומיוחדת זו של התגלות לרגל ברית הר סיני.

הכמה ומוסר

והגית בו יומם ולילה

תלמוד תורה דרך למדריגות רמות

לימוד התורה נוסף על היותה מצוה מרכזית ונעלית ביותר, וכפי שאמרו 'ותלמוד תורה כנגד כולם', ואמרו - 'וכל חפצים לא ישוו בה - אפילו חפצי שמים לא ישוו בה' (מועד קטן ט:). ובירושלמי 'אפילו כל מצותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה' (ריש פאה). וכן הוא להלכה שלימוד התורה דוחה כל מצוה שאפשר שתיעשה על ידי אחרים. הרי יתר על כן היא הדרך להגיע להיות 'תלמיד חכם', ובכך לזכות לדרגות הרמות ביותר שזוכרו בחז"ל במעלת תלמידי החכמים, אשר זוכים לעוצם הדביקות בשכינה. וכגון הא דאיתא - 'אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו, אבל תלמידי חכמים עצמן עין לא ראתה אלוקים זולתך יעשה למחכה לו' (ברכות לד:). ומה שדרש רבי עקיבא 'את ה' אלוקיד תירא - לרבות תלמידי חכמים', ועוד רבים כהנה.

אכן גם מי שלא הגיע לדרגת 'תלמיד חכם' לפי גדריו חז"ל, אין לימוד התורה רק מצוה חשובה בין

שאר המצוות, אלא הלימוד בונה את צורת היהודי השלם, התורה מרוממת את האדם ומעמידה אותו בדרגה עליונה. ואין הכוונה למידה המצומצמת של 'קביעת עיתים לתורה', שאף שגם זו דרגה נפלאה למי שמקיימה בשלימות ואשרי חלקו, אמנם מי שרוצה לקחת חבל בתורה ולזכות למעלות הרבות שנאמרו בסגולתה, שהיא משכחת עוון ותבלין ליצר הרע, והיא מאירת עיניים, ונותנת ערמה לפתאים, והיא עצה ותושיה, אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, צריך להיכנס לעול תורה ולראות אותה כמרכז חייו, שכל מגמתו תהיה לקנות דברי תורה ולהבינם, ולהיות מוכן להתאמץ ולעמול למען השגתה ולוותר עבורה את כל אשר לו ולהגות בה בכל עת.

לימוד התורה בדרגה רמה - במסירת האישיות

ובוודאי שהחפץ להגיע למעלות עליונות ומצפה שהתורה תרומם אותו, תקדש את מציאותו ותגביה את מושגיו, אין די לו בלימוד רופף וארעי, וכמו שכתב החזון איש 'מושג של שקידה אינו תלוי בהארכת הזמן, אלא במסירת האישיות ונתינת הלב

במתנה לעיון התורה, וטובה שעה אחת בשקידה והשתוקקות מרבות בעצלתיים' (אגרות ח"ג י).

וכל שכן הרוצה להשכיל לדעת את מהותה של התורה, ענייניה וטעמיה, הרגשת תוכנה והבנת גדר מצוותיה, מוכרח הוא תחילה להחליט ולהסכים בנפשו להיות נמנה על עוסקי התורה בכל מהותם ואישיותם. שכן רק על ידי לימוד התורה באופן של התמסרות שלימה יוכל לזכך את רעיוניו ולקנות 'דעת תורה', בחינת 'תורה דיליה' (קידושין ב). הדרך היחידה לפתח את הלב להרגיש רגשי קודש ולהתעדרן באצילות ויושר המצוות, לעמוד על עומק חכמת התורה ולדעת סודה, היא רק על ידי ההגות בעיון התורה והעמל בה. וכמו שאמרו חז"ל - 'נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו - הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר' (סנהדרין צט:). וברש"י - 'שמחזרת עליו, ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסתריה, וכל כך למה מפני שאכף שכפף פיהו על דברי תורה'.

הצלחה בתורה דרוש ויתור על שאר ענייני העולם

ובזה שונה היא מצות לימוד התורה משאר המצוות, שאף שגם הם דורשים לפעמים מאמצים והתגברות ויתור על נוחות ותענוגים, אולם ביסודם המצוות ניתנו לקיימם כחלק מסדר החיים. אבל לימוד התורה מעצם מהותו דורש הקרבה ומאמצים ולהעמיד את כל מציאות חייו למענה, וכדאיאת בגמרא - 'תנא דבי אליהו לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשא' (עבודה זרה ה:). וכמו שכתב הרמב"ם - 'מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה, לא יסיח דעתו לדברים אחרים ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת, כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה וכו'" (הלכות תלמוד תורה פ"ג ה"ו). ושם - 'אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד, ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה. אמרו חכמים דרך רמז זאת התורה אדם כי ימות באהל

אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים וכו'" (הלכה יב).

עמל כביר בהתרכזות בלימוד

יגיעת התורה כוללת חלקים רבים של קושי ומאמץ שעולים בפני הבא ללימוד ולמסור את עצמו ללימודה.

א. עצם הלימוד - הנה אף שהתורה היא שעשועים ופיקודיה משמחי לב ומאירי עיניים, אולם הרי זה רק כאשר זוכה להשיגה ולדעתה. אבל בתחילת לימודה לפעמים בא הלימוד בקושי וכפיית הרצון כאשר לבו בל עמו ואין לו סבלנות לזכור כל החלקים והפרטים עד שיעלה בידו דבר ברור, ועד שמשכיל להבין את הענין ועד שמתבררים הדברים בא הלימוד בקושי ובעמל, וצריך להתאמץ ביותר להתרכז בדעתו ולטהר רעיוניו ולא להתעסק בשעשועי הבלים.

הזירות ממפסידי התורה

ב. ניצול הזמן - הצלחה בתורה דורשת זמן רב מאד, וצריך להקדיש את כל זמנו להגות בתורה. ואין זה כשאר מצוות שגם בזמן מועט אפשר להשיג שלימות המצוה, אבל בתורה אם ילמד רק בזמנים שישארו פנויים יותר עני וריקם ובידו אך פרוטות מעטות, לנוכח ים התורה הגדול. ובכדי לזכות לתורה נדרש האדם להתנער מכל מפריעי הזמן כי רבים המה למכביר, כל ענייני העולם והמשפחה והחברה והשגת חפצים ותענוגים ונוחות, כאשר מבלי משים נגזלים ממנו על ידם שעות וימים ומפריים את זמנו לפירווי פירווי, ובכדי למצוא את הזמן הרב הנדרש להצלחה בתורה, עליו להיחלץ מהם ולהתבונן בעצות ותחבולות כיצד לצמצם את הטירדות, ולהיות זריז בעסקיו המוכרחים לנצל את הזמן היטב לסיימם במהרה. וכמו כן להיות נכון לוותר על נוחות ותענוגים עבור המטרה העליונה של קניין תורה. וכל שכן שעליו להיזהר מגדולי משחיתי הזמן שיחת מרעים וקריאת ספרים וכתבי עת אין קץ. וכן יש לאדם להחכים כיצד ללימוד בזמנים הקצרים (בין גברא לגברא ובעת נסיעות ובזמן המתנה בתור וכדומה) והחכם עיניו בראשו לשאת אצלו ספרי כיס, או להכין לעצמו חומר להתבונן בו.

ג. רציפות הלימוד - אחד הקשיים בלימוד התורה הוא שהיצר מעלה בלב תחושת עייפות וליאות ומטה לבו להפסיק מעט, ואם לומד יותר מרגילותו כבר חש שהוא מתאמץ יתר על המידה ומוכרח להפסיק מעט לשעשוע של שיחה. [ואמנם מי שקשה עליו, יש ליעצו שירגיע עצמו בשיחה קלה מעט ויחזור לתלמודו, עד שיתרגל להרחיב זמני הלימוד הרצוף יותר ויותר. אולם בוודאי שאין זה מעלת הלימוד האמיתי]. וחופץ מהגנאי של מפסיק ממשנתו ועוסק בדברי שיחה שיש בזה זלזול בכבוד התורה שפוסק מהגיית חכמתה ועוסק בדברי הבאי, הנה יש בזה הפסד מצד עצם תועלת הלימוד, שמתנאי קנין התורה וההשגה בה כשהוא בריכוז זמן רב. ומרן החזו"א זי"ע כתב באגרותיו - 'ללמוד שעה אחת ולהפסיק שעה אחת, היא קיום התוהו האפס וההעדר. הרי זה זורע, ושולח עליהם מים לסחפן. עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק. הלימוד התמידי הוא סוד הקדושה, וזה שעושה תורתו קרעים קרעים אסף רוח. מן הראוי לחבל תחבולות איך לקנות את התמדת הלימוד, ולהתפלל על זה תמיד' (ה"א אגרת ג).

יגיעת השכל

ד. ועולה על כולנה יגיעת המחשבה, הן עמל

החשבון לעיין בדבר מכל צדדיו וכל פרטיו, ולסדר כל חלקי הסוגיא לפי כל שיטה, ולהתאים כל הדינים עם סברותיהם, ונוסף על זה להתאמץ ביגיעת ההבנה, והוא המעלה הרמה של עמל התורה, לעיין היטב בעומק מחשבתו ולא לוותר לעצמו אלא לחתור בכל עוצם השגתו עד מקום שידו מגעת, ועל האדם להתרכז זמן רב באותו ענין עד שיתלבן אצלו מכל צדדיו, ולא יניח ליצר להסיח דעתו ולהשיאו למחשבות אחרות.

וכן יש להיזהר שלא להסתפק בהברקת ניצוץ ורעיון שהבליח במוחו כהרף עין, וידבק במידת האמת שלא לרמות עצמו בהבנה שטחית וחיצונית, שגם אם יוכל להסבירה לחביריו, הרי לאמתו של דבר חש שאין הדבר מתיישב על הלב. אלא יחזור ויתאמץ להרגיש ולהבין הסברא, וללטשה הדק היטב בלי דחוקים בלשון הגמרא והמפרשים עד שתהיה אחוזה ומוסכמת בלבו, ובכך יהא מתקדש בקדושת התורה מכיוון שכל מהותו ושכלו דבוקים ומאוחדים בשכל התורה, ועל ידי זה יגיע לידי דעת תורה שכבר מעצמו יסבור את סברת התורה, ויזכה למעלה הרמה של 'תורה דיליה' ולדרגה הנשגבה של 'קוב"ה ואורייתא וישראל חד'.

בעניינא דיומא

ארבע פרשיות - חודש אדר כהכנה לניסן

אולם לעם ישראל ישנו עוד מחזור שנתי מיוחד רק להם, באחד בניסן ראש השנה למלכים, מלכי ישראל מונים שנותיהם מחודש ניסן. משום שתחילת מנין השנים הישראלי מתחיל מזמן היותם לעם ביציאת מצרים, ומאז שהחלה מציאתם חוזרים ומונים את שנתם, כאדם המונה את שנות חייו ביום הולדתו. והיא מצות התורה למנות מחודש ניסן את מנין החדשים - 'ראשון הוא לכם לחדשי השנה'. והוא המנין שאליו מונה הכתוב בכל התורה, החודש הראשון, החודש השני, החודש השביעי. ונמצא עיקר ראש השנה הישראלי הוא דווקא בניסן. והוא

ראשון הוא לכם לחדשי השנה

במערכת חיי התורה מתקיימים במקביל שני 'ראשי שנה', שכל אחד מהם פותח מחזור שנתי במהלך משלו. האחד הוא ראש השנה של שנות החמה באחד בתשרי, בו הוא ראש השנה לשנים לשמיטין וליובלות, ובו נידונין כל באי עולם ועוברים לפני המלך ה' כבני מרון. והוא 'ראש השנה' הנובע מהמהלך הטבעי של מחזור עובדי האדמה, תחילת השנה הוא זמן החרישה והזריעה ואחר כך ימות הגשמים הצמיחה והקציר עד לאסיף בסוף השנה. וחזור חלילה.

ואמירת לדוד ה' אורי וכן אמירת סליחות בכל חודש אלול הוא רק ממנהגא.

קריאת פרשת שקלים לרגל חודש ניסן

והנה הפרשה הראשונה שקורין לרגל חודש אדר היא פרשת שקלים, וענין הקריאה הוא תחילת ההתכוננות לשנה החדשה של עבודת הקרבנות שמתחלת בראש חודש ניסן.

כי אכן זה היה אחד מהסממנים הבולטים של התחדשות השנה בראש חודש ניסן בזמן בית המקדש, שהיו מרימים את תרומת הלשכה בכדי להביא את קרבנות הציבור התמידין והמוספין מהתרומה החדשה. ומר"ח ניסן שוב אין להביא את קרבנות הציבור מהתרומה הישנה.

וכדאמרו בגמרא - תנו רבנן באחד בניסן ראש השנה לחדשים ולעיבורין ולתרומת שקלים כו', מנלן אמר רבי יאשיה אמר קרא זאת עולת חודש בחדשו לחדשי השנה, אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה, וגמרי שנה שנה מניסן כו' (ראש השנה ז).

זהו טעם קריאת פרשת שקלים מראש חודש אדר משום שבאחד באדר היו מכריזין על הבאת השקלים - ובגמרא תנן התם 'באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאיים כו' (שקלים פרק א משנה א). על השקלים מנלן אמר רבי טבי אמר רבי יאשיה דאמר קרא זאת עולת חודש בחדשו אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה וכיון דבניסן בעי אקרובי מתרומה חדשה קדמינן וקרינן באחד באדר כי היכי דליתו שקלים למקדש (מגילה כט:).

גם קריאת זכור וימי הפורים חלק ממהלך ההכנה לחודש ניסן

ונתבאר בחז"ל שאף המאורע המיוחד של חודש אדר דהיינו ימי הפורים, יסודו אף הוא בסמיכותו והתכוננותו של חודש זה לקראת חודש ניסן והשנה החדשה.

דאמרו בגמרא (מגילה יג:)- אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן לשקליו והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים.

זמן התחדשות הגדולה, שבו היהודי מחדש את כלל חובתו ותפקידו, והעם בכלל וכל יחיד בפרט מתחילים מחדש את שנתם הישראלית. עוד שנה של מציאות עם ה'. והוא עניינו של חג המצות וקרנן פסח, שהאדם מוחיה בקרבן את המאורע של לקיחת ה' אותנו להיות לו לעם, והוא מתחייב מחדש על עבודתו בהקרבת קרבן פסח.

אדר - ה'אלול' של ניסן

אולם צריך להתבונן, דהנה נהגו ישראל שלקראת ראש השנה של תשרי מתכוננים עידן ועידנים מתחילת חודש אלול ויש מהדרים לפני כן, ותוקעין בשופר מראש חודש אלול ומרבים סליחות ומתחזקים בתשובה ומעשים טובים. ובקרב כל ישראל בכל מקומות מושבותיהם ובפרט בבתי המדרשות ומקומות התורה כל שיחת הבריות אפופה חרדת וקדושת הימים. עד שחודש 'אלול' נעשה מושג בפני עצמו של התחזקות והתעוררות.

ואילו ביחס לראש השנה של חודש ניסן לכאורה אין בו כל הכנה בטרם התחדשות השנה החדשה, ואף שעבודת החודש עצמה היא גדולה וכבירה וחג המצות עצמו מהווה בעם ישראל חג מרכזי אשר כל נפש הומיה לקראתו, אולם לכאורה אין אנו מוצאים את ענין ההכנה אשר בטרם בא חודש ניסן. ומדוע זה ייגרע חלקו של ראש השנה של עם ישראל. ולמה לא יהא חודש של הכנה לקראת חודש ניסן שהוא 'ראש חדשים ראשון לחדשי השנה'.

אכן האמת הוא שאדרבה, לחודש ניסן גם כן נקבע חודש הכנה בטרם בואו, חודש בו מתכוננים ומכינים את הנפש בכל קנייני הקודש הנצרכים להתחדשות השנה היהודית. והוא חודש אדר שחכמים תיקנו בו את קריאת ארבע הפרשיות, שכל עניינם הוא הכנה לחודש ניסן.

הנה כי כן, ההכנה שמתכוננים בטרם בא השנה החדשה יש לו יותר משמעות בראש השנה של ניסן, מאשר בראש השנה של תשרי. שהרי תקנת ארבע פרשיות בחודש אדר היא תקנת חז"ל המובאת במשנה, ואילו ההתעוררות וההתחזקות בחודש אלול אין לו מקור בחז"ל, ואף מה שתוקעין בשופר

לוחות שניות. ובסופו של דבר בראש חודש ניסן הוקם המשכן, שהקב"ה המתין לחודש זה הראוי להתחיל בו כל שלב חדש של עם ישראל. והיה זה יום נשגב מאד כיום שנבראו בו שמים וארץ, ועשר עטרות נתעטר אותו היום.

והנה איתא בגמרא - תניא רבי יוסי אומר שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה. וסדר זה הוא בדווקא, כדאיתא התם - ואיני יודע איזה מהן תחילה כשהוא אומר כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק הוי אומר להעמיד להם מלך תחילה ואין כסא אלא מלך שנאמר וישב שלמה על כסא ה' למלך, ועדיין איני יודע אם לבנות להם בית הבחירה תחילה או להכרית זרעו של עמלק תחילה כשהוא אומר והניח לכם מכל אויביכם וגו' והיה המקום אשר יבחר ה' וגו' הוי אומר להכרית זרעו של עמלק תחילה וכן בדוד הוא אומר ויהי כי ישב המלך דוד בביתו וה' הניח לו מסביב וכתוב ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים וגו' (סנהדרין כ):

ואכן כך היה שתחילה מינו להם מלך ורק לאחר שנתמנה שאלו נצטוו להכרית את זרעו של עמלק. ורק לאחר מכן נצטוו לבנות להם בית הבחירה.

ועיין בספר יערות דבש (חלק ראשון דרוש יז) שזה מה שרמזו חז"ל אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק. כי בית המקדש הוא כסא כבוד ה'. והיינו שאי אפשר להשלים את כסא ה' ולבנות את בית המקדש, עד שילחמו תחילה מלחמת עמלק.

ונמצא שיש בזה דבר נפלא, שמצד אחד בכדי לבנות את בית המקדש נצרך תחילה להכרית זרעו של עמלק. אך דא עקא שיש כאן בחינת צבת בצבת עשויה, כי בכדי לנצח במלחמת עמלק נצרכים לכוחו של בית המקדש, כפי שמצינו בענין השקלים. אכן העצה היא שתחילה פותחים בשקלים דהיינו שמתחילים עם ההכנות והרצון וההחלטה לבנות את בית המקדש ולהקריב קרבנות, ובכך זה מצליחים להתגבר על עמלק. ואז כאשר גברו על עמלק ניתן לגשת לבנין בית המשכן בחודש הראשון ולהתחיל את שנת הקרבנות.

ויש לדעת שמה שאמרו הקדים שקליהן לשקליו אין הכוונה שהקדים אותו בשנים קרוב לאלף שנים לפני נס פורים כבר ניתן להם מצוות שקלים. דמה שייכות שקלים אלו לכספו של המן. אלא הכוונה שהקדימו את התעוררות השנה החדשה לתחילת אדר, למרות שזמן השקלים החדשים הוא בחודש ניסן, ההכרזה והבאת השקלים מתקיימת בחודש ההכנה חודש אדר. וכן כתב במהרש"א (חידושי אגדות) שמבאר - 'זמן נתינת השקלים קודם ר"ח ניסן כדי שיביאו קרבנות מתרומה חדשה וזה מפורש בתורה, אבל שמשמיעין עליהם באחד באדר אינו מפורש בתורה אלא דחכמים שיערו להכריז עליהן שלושים יום מקודם דהיינו באחד באדר, והקדים שקליהן דקאמר הכא היינו להכריז עליהן'. כלומר שאין ההקדמה האמורה כאן הקדמה בשנים, אלא בכל שנה ושנה, מקדימין זמן הבאת השקלים שמטרתם התחלת שנת הקרבנות בראש חודש ניסן, ומקדימין אותם לאחד באדר. ובזכות זו שהיה לחודש אדר הזכות של השקלים על ידי זה נצחו השקלים של ישראל את השקלים של המן.

וזה מוכח מסיום לשון המימרא דריש לקיש - 'והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים', כלומר שכיון שהיה גלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד המן לשקול שקלים על כן לימד את החכמים להכריז באחד באדר על השקלים.

וכן כתב במשנת אליהו (לר"י משקלאב תלמיד הגר"א) ריש שקלים והאריך שם להוכיח בכמה ראיות עיי"ש.

מחיית עמלק הכנה לחודש ניסן ובנין המשכן

ואמנם יש שני צדדים למטבע זו, מצד אחד - כאמור - תרומת השקלים וההכנה לעבודת המקדש המתחלת בחודש ניסן היא נותנת כח לנצח את קטרוג המן. אך יש גם קשר בין הדברים מצד שני, שמחיית עמלק היא המאפשרת את התחדשות השנה ובניין עם ישראל המחודש.

אחד העניינים המרכזיים שנתהוו בחודש ניסן הוא בנין המשכן, שבו ירד ה' לשכון בישראל ואז הגיעו עם ישראל לשיא פיסגת המדריות לאחר יציאת מצרים. אחר כל השלבים של היציאה ומתן תורה, ואחר כך כל מה שאירע עד שחזרו וקיבלו

ישראל להקב"ה ומכרזים לפניו כי עבדיו אנחנו ואנשי בריתו.

ההכנות המעשיות בזמן בית המקדש

הנהגה בזמן הזה אנו מקיימים כל הסדר הזה על ידי קריאת ארבע פרשיות הללו, ובכך מכינים את נפשותינו ורגשותינו בהכנה רבתי לקראת החודש הראשון והתחלת השנה החדשה, שבעת שאין שייך קיום המעשים בפועל תיקנו חכמים לקיים זאת לפחות על ידי קריאה בתורה ובכך לתת ביטוי להתעוררות הנפש וכוונת הלב הראויים לזמן הזה.

אמנם בזמן שבית קדשנו ותפארתנו היה על מכוננו, היה כל חודש אדר תקופת הכנה הומה ורוגשת וכל העם היה כמרוקחה, ועסוק ראשו ורובו בהתכוננות לקראת חודש ניסן ועבודת הפסח.

תחילה היתה ההכרזה על השקלים, לא רק קריאת התורה, אלא הכרזה בפועל שכל אחד יתכונן באופן מעשי ויכין את המעות לתת מחצית השקל.

ואכן מיד באמצע החודש כבר היתה המולה רבה כשלכל ערי ישראל הגיעו שליחי ההקדש והעמידו שולחנות לאסוף את השקלים. וכדאיתא במשנה - 'בחמשה עשר בו, שולחנות היו יושבין במדינה. בעשרים וחמשה, ישבו במקדש. משישבו במקדש, התחילו למשכן' (שקלים פרק א משנה ג).

וכמו כן טהרת הפרה לא היתה קריאת פרשה גרידא, אלא זה היה צעד מעשי הכרחי לכל העם אשר התכונן בפועל לקיים חובתו לעלות לירושלים ולעשות את הפסח. כל ימות השנה מי שלא נטהר מטומאת מת, היה עליו להיזהר ממגע עם תרומה ואוכליה, אך לא היה הכרח להיטהר בהקדם.

אולם משהגיע סופו של חודש אדר החלו כל העם להיטהר שהרי אם לא יהיו טהורים לא יוכלו להקריב את הפסח ולאכלו. וה"ו יגרעו מלהקריב את קרבן ה' במועדו ולאכול מזבחו.

ואנו יכולים לתאר לעצמנו כי בתקופה זו של סוף אדר ותחילת ניסן השתרעו תורים ארוכים אצל שליחי בית דין שהיה בידם אפר פרה ומים מקודשים להזאה. ועיין במסכת פרה (פרק יב משנה ד) שהיו חלונות מיוחדים ששם היו הציבור עומדים והיו מטהרים אותם בהזאות. ועד כדי כך היו רבים

ובכל שנה ושנה חוזרים על כל המהלך בסדר זה, תחילה פרשת שקלים לבטא את ההכנות והרצון להגיע לבנין המשכן ושנת הקרבנות בראש חודש ניסן. ובכח זה של הקדמת השקלים מגיעים לפרשת זכור ופורים והיינו למחיית עמלק.

וכמו כן במלחמת ישראל עם עמלק במדבר, אף שאז עדיין לא היו שקלים אבל היתה ההכנה לכך על ידי ההכרזה בקריעת ים סוף 'זה א-לי ואנווהו', שעם ישראל קיבל על עצמו לעשות נווה ומכון למלכות השי"ת.

ומצינו שבכל פעם בטרם כל שלב של בנין בית המקדש היה מלחמה בעמלק. במשכן היה לפני כן ויחלוש יהושע את עמלק. כהקדמה לבנין בית ראשון היה מלחמת שאול בעמלק. וכן מצינו שדוד המלך נלחם בעמלקי. וכמו כן לקראת בנין בית שני היה נס פורים שנלחמו היהודים בהמן האגגי ובניו ובשאר שונאיהם מזרע עמלק. וכן לעתיד לבוא כתיב 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה' ורק לאחר מכן ייבנה הבית השלישי.

נתבאר שחודש ניסן הוא החודש של הקמת המשכן ויחידוש עבודת הקרבנות, ולכן חודש אדר שהוא חודש של ביעור עמלק הוא ההכנה אליו. וזאת נוסף על עיקר מהותו של חודש ניסן שעניינו בחירת עם ישראל, והקביעה כי יעקב הוא הנבחר ולא עשיו, שבחירה זאת היא עניינה של חודש ניסן, הן ביציאת מצרים שאז לקח ה' אותנו לו לעם לעולם. וגם לקיחת ברכותיו של יצחק שנטל יעקב מעשיו היה בט"ו ניסן. ונמצא שהמערכה מול עשיו היא ההקדמה וההכנה לעצם עניינו של חודש ניסן.

ואחרי שלב זה מגיעים לפרשת פרה. כי כאשר מבערים את הרע, בטרם באים אל השלימות צריך טהרה, הן מצד עצם ביעור הרע, שכאשר מסתלקים ומתנתקים מן הרע והטומאה, נזקקים אנו לטהרה. וכן נצרכת טהרה עתה כהקדמה והכנה לקרבן פסח ויחידוש הברית עם השי"ת ולאכילת סעודת ה' בשר הקדשים של קרבן הפסח. וזה עניינה של פרשת פרה המבטא את הטהרה המוחלטת וביעור הרע המושלם.

וכאשר נשלם כל הסדר כהלכתו מגיעים אל פרשת החודש, אל החודש הראשון וקרבת הפסח שבו מחדשים את העבודה ואת הברית שבין כנסת

כל משפחה ומשפחה נערכו ונמנו עם רשימות מי ומי באוכלי הפסח, ומי נמנה על חבורה זו ומי נמנה על חבורה זו, ובלבד שיגיע כזית לכל אחד ואחד. והיו 'נמנין ומושכנין את ידיהן' (פסחים פט.). ועוברים מחבורה לחבורה. ואז עולים כל העם לאלפי רבבותיהם לירושלים בשאון ובקול המון חוגג. שוקי ירושלים וסביבותיה מלאו צאן לרבבות ואלפים. עד שהנביא מתאר את ריבוי האוכלוסין שיהיה בזמן הגאולה, במשל של 'צאן ירושלים במועדיה' - 'כצאן קדשים כצאן ירושלים במועדיה כן תהייה הערים החרבות מלאות צאן אדם' (יחזקאל לו, לח). כל משפחה וכל חבורה קונים את השה בעסק גדול ומבקרים אותו ממומין.

וכל התכונה שבימינו לקראת הפסח או לקראת תשרי, אינה מגיעה כלל לסערת התכונה שהיתה לקראת הקרבת קרבן הפסח, קרבן הברית וזבח הידידות שאוכלים ישראל בליל השימורים. ומי ימלא את עוצמת ההמון הרוגש בסאון לקראת ההקרבה עצמה, כאשר הכל נעשה בעסק גדול. בשלש כתות ובפאר והדר כאשר מתואר בהרחבה בכל הספרים. ומי יתנה ומי יתאר כאשר הגיעו לאכילת בשר הקודש, כאשר עם בני ישראל הומה לבם לדודם להסב ולכרות ברית עלי זבח עם אלוקיהם אשר בלילה הזה לקח אותם לו לעם ביד חזקה ובזרוע נטויה.

היו יושבים ומסבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה באכילת כזית הפסח, ודמעות התרגשותם פרצו את כל הגבולות, והיה ההלל בוקע גגין ועליות ופמליא של מעלה מצטרפים לשבח למאריהון. וכמו שאמרנו בגמרא 'כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא' (פסחים פה:).

מי יתן שכשם שאנו זוכים לסדר אותו כן נזכה לעשותו, במהרה בימינו. אמן.

המתטהרים, שלמרות שההזאה היתה בכמה קלחי אוזב, ולטהרה די בכל שהוא ממי הפרה שנגע בגופו של טמא. ובכל זאת איתא במשנה שהיו העוברים מחליקין מרוב המים שהוזהו שם. וכל זה יצר מצב שהיה כל החודש תקופה של תכונה ושאון לקראת הקרבת הפסח ואכילתו בקדושה ובטהרה.

ומשהגיע חודש ניסן עצמו כבר החלו להתכונן להקרבת הפסח עצמו, מה שאנו מקיימים כיום בקריאת פרשת החודש התבצע בפועל בהכנות הממשיות להקרבת הפסח.

התודה והברכה ליידינו הנכבדים מתומכי מכונו שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב ליידינו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו

הרב **דוד שיינברגר** שליט"א

לרגל הולדת הבן

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים, נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com